

Disposiciones Presidenciales de fecha 14-06-2020, Reformadas el 17, 24 y 31 de mayo y 5 y 7 de junio de 2020

Traducido por ALMG
Idioma maya Ixil

**TATINB'AL IJLENAL TETZ TENAM
K'UJB'AB' TZII TETZ IJLENAL TI' U TIILA ILTZA'L NIPAALB'ELE' XO'L TENAM TUCH' TI'
TOKSAL TITXA'K.**

Tu tenam Tx'ava'il Ixi'm tu q'ii kaalaval tachb'al ivajpaj ich' tetz u ya'b' 2020

**NI NIMB'IXSAL TUUL IQ'IIL U K'UJB'AB' TZII B'ANEL TU Q'II KAALAVALTACHB'AL ITO'PAJ
TU YA'B' 2020, TUCH' Q'U B'ANB'ALAJ TUCHE' TU JUJLAVAL, VINAJ KAAVA'L, VINAJ
JUNLAVAL TACHB'AL ITO'PAJ ICH' TUCH' TU O'VA'L TUCH' TU JUJVA'L TACHB'AL
IVAJPJAJ YA'B' 2020.
IXE'AL TOKEB'AL**

As aatz u Tatinb'al Ixe'al B'ek'b'al tu Tx'ava'il Ixi'm atilka tuul as a' sa inuk'tib' utz a' sa ilon inujul ixeel q'u aatenam va'l jejllel tuul tuch' q'u tatine', utz nital majte as aatz u tiichajil aya' ma'l u okeb'al atilka as nimalche' ye'xhab'il samajax ti', ootzajimal as a' ma'l vib'o'q'ol u okeb'al utz ma'l u b'a'nil xo'l tenam, ootzajimal majte as aatz u tatin u puuaj, u tatin u tenam tuch' q'u aq'on cheeab'al puaj utz nitatine' as b'a'n tatin tenam, utz kajayil q'u q'esalib'al aq'on sanuk'un q'u taq'onin tuch' u tatin u ijlenal xo'laj aanima tu va'l jejllelka ech samotx atin tib'a'nil sikajayil.

Echa' va'l nital tu q'u b'ek'b'al 5-2020, u 6-2020, b'ek'b'al 7-2020, 8-2020 tuch' u 9-2020, aq'el elu'l tu ijlenal tuch' q'u seb'al iq'ab' lochol tetz, utz aq'el tziite tu q'u b'ek'b'al 8-200, u 9-2020, 21-2020, tuch' u 22-2020, B'anel tu B'amb'al B'ek'b'al, as nitale', nitaq'ax tzii ti', inimb'ixsal tuul iq'iil b'anax va'l nital ti' u tilax inujul u Tiila Iltza'l nipaaleb'ele', tan a' nixe'atib' tu vixe'al Tatinb'al B'ek'b'al tu Tenam Tx'ava'il Ixi'm as taq'on u ijlenal taq'ax elu' tzii ti' tilax inujul u tenam tulaj echa' ipaaleb'el iltza'l oj jolte as oje'la tzii tatine' oj k'axk'o nipaaleb'ele', ta'xh tzii tan sataq' ootzajiloj tu q'u B'anol B'ek'b'al tu q'u'l inuk'u nib'ane'.

Aatz tu q'ii kalaval tachb'al ito'va' ich' tu ya'b' 2020, vet aq'ax elu'l tzii vi' tenam tu ijlenal ti' u iltza'l nipaaleb'ele' utz techenal sa oksal titxa'k, vet atin nimb'ixsal tuul tuch' b'amb'al tuche' tu q'ii jujlaval, tu vinaj kaava'l, tu vinaj junlaval tachb'al ito'paj tuch' tu q'ii o'va'l tuch' tu jujva'l tachb'al ivajpaj ich' tu ya'b' 2020, as techenal sa oksal titxa'k ib'amb'ele' ti' tilax inujul q'u tiichajil sa atini vatz u yaab'il nipaale' echa' u COVID-19 (SARS-CoV-2), aatz cheel techenal sayake' uxhchil ti' tilax inujul ib'anaxtuch u atinchil vatz u yaab'il nipaaleb'ele' tza' utz sa atinsal joloj txumb'al ti' toksal titxa'k xo'l q'u aanima.

Tan echa' oj samajax b'ioj ib'anax va'l nital u b'ek'b'al ti' q'u tokeb'al aanima loq' ye'k sa el ti' va'l nital vixe'al Tatinb'al B'ek'b'al tetz u tenam Tx'ava'il Ixi'm, tuch' joltu b'ek'b'al oknaj tixo'l q'u b'ek'b'al tza', a'chit echa' q'u b'ek'b'al b'anel elu'l tu lloj Inujul Tatin Okeb'al tuuleb'al u vatz tx'ava', utz techenal sa aq'ax ootzajiloj tu kajayil q'u aanima, k'uchul ivatz tenam tuch' q'u taq'onom, joltaj molich anima nitaq'onine' tuul tuch' aanima ti'el u tenam tza', utz niqale' as tx'anel talax el tuch' tootzajil inimal va'l nital u ijlenal utz nitalaxka as techenal sanimal imajax ipaale'.

Ti' tan aatz u txutx ib'aal tilax tatin tiichajil ti' q'u iltza'l nipaaleb'ele' tza'; aatz u lloj Inujul tilax Tiichajil tuch' llochax aanima vet taq' tzii ti' jolol aq'onib'al txumb'al as sab'anax imajax ivatz u yaab'il SARS-CoV-2 utz vet ib'an inuk'ax txumb'al ti' iku'l iyak'il q'u majonchil atilka ti' ijupax q'u aanima ech latepaj xe't ichajpule', echa' va'l nital tu K'ujb'ab' tzii aq'el elu'l tu q'u lochol tetz ijlenal tu tachul 146-2020, va'l aq'ax elu'l tu q'ii ka'va'l tachb'al ivajpaj ich' tu ya'b' 2020, va'l nitek taq'onil toksal titxa'k tuch' tilax inujul.

ECHTOKE'

Tan in ma'l ijlenal aq'elka tu b'ek'b'al, a' nixe'av tib' tu q'u tijle'm atilka tuch' q'u aq'on atilka sivatz nitaq' ootzajiloj q'u kam sab'anaxi tza':

INIMB'IXSAL TUUL IQ'IIL TUCH' IB'ANAX TUCH U K'UJB'AB' TZII AQ'EL ELU'L TU IJLENAL TI' U TIILA ILTZA'L NIPAALEB'ELE' TUCH' INIMAL TOKSAL TITXA'L.

Ti' iyolb'ele', toksal tu xo'l tuch' itxakunsal q'u tzii nital u ijlenal, a' nitoksa titxa'k va'l nital ti' tilax inujul tatin itiichajil q'u aanima tuch' toksal titxa'k u tokeb'al q'u aanima utz a' iq'omal taq'o ib'anax u b'a'nil xo'l q'u aatenam.

Aatz q'u b'ek' nitaq'ax elu'l tza', a' k'ajel taq'o tilax inujul tatin tu b'a'nil q'u aanima atil tu tenam tx'ava'il ixim, utz sab'anb'eli tu kajayil u tuuleb'al u tenam tza', tu q'u atinb'al tuch' q'u xaaomlachaj ch'ich' nixaan tu tuuleb'al q'u tenam, va'l oknaj tu b'ek'b'al utz nimal kajayil q'u tatin aanima va'l ootzajimalnal tatin tu tenam tza'.

B'AXA: INIMB'IXSAL IQ'IIL TUCH' TOKSAL TITXA'K.

Anko'xh oknaj titxa'k q'u majonchil atilka tu K'ujb'ab' tzii tetz ijlenal va'l aq'el elu'l tu Q'II KAALAVAL TACHB'AL ITO'PAJ ICH' TU YA'B' 2020, utz b'anel tuche' tuch' inimb'ixsal tuul iq'iil tu q'ii jujlaval, vinaj kaava'l tuch' tu vinaj junlaval tachb'al to'paj ich' tuch' tu q'ii o'va'l tuch' jujva'l tachb'al ivajpaj ich' tu ya'b' tza', utz lanal alaxi jatu laya' ib'anb'ele' utz techenal sanimal toksal titxa'k utz sa tz'ajsalok tu q'u b'anb'al tuche' va'l nitoksalb'en saqale' tza'.

Aatz u b'ek'b'al tza' satek oksal titxa'k sib'an tu LUNIXH O'LAVAL TACHB'AL IVAJPAJ ICH' TU YA'B' 2020, tul sa opon o'va'l oora q'ala'm.

KA'PAJ: TZ'AJASAB' TETZ Q'U'L IK'UJB'A'L TZII TI' TIICHAJIL TI' IYAK'IN U TACHUL ICHEE YAAB'IL TU TUULEB'AL Q'U TENAM ECHA' TX'AVA'IL IXI'M, SACATEPEQUEZ, EL PROGRESO TUCH' SAN MARCOS.

A' nik'sku'l tu q'u iq'ob' tachul u lloj Inujul tiichajil tenam tuch' llojchax Aanima, sa atin b'ek'b'al ti' itz'ajsalok as sa ikol vitiichajil q'u aanima, utz techenal sa oksalok k'atz q'u k'ujb'ab' tzii b'anel tu ijlenal as oknaj titxa'k cheel, utz ta'xh satxakunsalku tu Q'U TENAM ECHA' TX'AVA'IL IXI'M, SACATEPEQUEZ, EL PROGRESO TUCH' SAN MARCOS:

1. IMAJAX IPAAL XAOMLA CH'ICH'.

Q'u xaomla ch'ich' q'u'l nitxakunsal tu ma'j aanima (va'l atil techlal "P") ta'xh saveet ixaan paal tu q'u q'ii q'u'l aq'el tziite sapaali echa' va'l nital u iq'ob' tachul q'ii tza':

- a) Q'u xaomla ch'ich' va'l nitxakunsal tu ma'j aanima ("P") va'l atil tetchlal iq'ob' tachul echa' nitzojpu u tachb'al tu xe'teb'al (0), ka'va'l (2), kaava'l (4), vaajil (6) tuch' tu vaaxajil (8) saveeti saxaanpaal tu q'u q'ii martixh vajlaval, juevis vaaxajlaval, savadu' vinqil, luunixh vinaj ka'va'l, mirkurixh vinaj kajva'l, viernixh vinaj vaajil tachb'al u ivajpaj ich'.
- b) Q'u xaomla ch'ich' va'l nitxakunsal tu ma'j aanima ("P") va'l atil tetchlal iq'ob' tachul echa' nitzojpu u tachb'al tu ma'l (1), oxva'l (3), o'va'l (5), jujva'l (7) tuch' b'elval (9) saveeti saxaanpaal tu q'u q'ii mirkurixh jujlaval, viernixh b'elelaval, martixh vinaj oxva'l, juevixh vinaj o'va'l tuch' tu savadu' vinaj jujva'l tachb'al u vajpaj ich'.

U kaaxob'al tza' a' nik'uch u k'ujb'ab' tzii b'anel tu vatzib'al (q'u ach a' nital u ya'teb'al ach iq'omal tu q'u techlal q'u tachul junun xaomla ch'ich' saveet ixaanpaal):

Lunixh	Martixh	Mirkurixh	Juevis	Viernixh	Savadu'	Tumiinku'
O'laval ivajpaj ich'. Ye'xhkam nimajpe'.	Vajlaval ivajpaj ich'. La uch ipaale': xe'teb'al, ka'va'l, kaava'l, vaajil vaaxajil.	Jujlaval ivajpaj ich. La uch ipaale': ma'l, oxva'l, o'va'l jujva'l, b'eluval.	Vaaxajlaval ivajpaj ich'. La uch ipaale': xe'teb'al, ka'va'l, kaava'l, vaajil vaaxajil.	B'elelaval ivajpaj ich'. La uch ipaale': ma'l, oxva'l, o'va'l jujva'l, b'eluval.	La uch ipaale': xe'teb'al, ka'va'l, kaava'l, vaajil vaaxajil.	Vinaj ma'l ivajpaj ich'. Majel ipaale'.
Vinaj ka'va'l ivajpaj ich'. La uch ipaale': xe'teb'al, ka'va'l, kaava'l, vaajil vaaxajil.	Vinaj oxva'l ivajpaj ich'. La uch ipaale': ma'l, oxva'l, o'va'l jujva'l, b'eluval.	Vinaj kaava'l ivajpaj ich'. La uch ipaale': xe'teb'al, ka'va'l, kaava'l, vaajil vaaxajil.	Vinaj o'va'l ivajpaj ich'. La uch ipaale': ma'l, oxva'l, o'va'l jujva'l, b'eluval.	Vinaj vaajil ivajpaj ich'. La uch ipaale': xe'teb'al, ka'va'l, kaava'l, vaajil vaaxajil.	Vinaj jujva'l ivajpaj ich'. La uch ipaale': ma'l, oxva'l, o'va'l jujva'l, b'eluval.	Vinaj vaaxajil ivajpaj ich'. Majel ipaale'.

U majonchil va'l atilka tu q'u xaomlachaj ch'ich' echa' va'l nital u k'ujb'ab' tzii atilka tu vib'ek'b'al ixaanpaal ch'ich' va'l nitxakunsal cheel. Aatz u majonchil tza' ye'xhkam nitoksal ti' q'u kaxhlan chee tuch' jolte as ela ich'ii tuch'.

Tu q'ii tumeenku' vinaj ma'l tuch' vinaj vaaxajil tachb'al ivajpaj ich' tu ya'b' 2020, ye'k saveet ixaanpaal ma'j xaola ch'ich' va'l atil techlal as ("P"). Ka't q'u xaomla ch'ich' atilka jaq' iq'ab' u k'ujb'ab' tzii atil elu'l tu ijlenal tu toxva' tajnib'al u k'ujb'ab' tzii tza'.

U tachul aanima sa ijali tu q'u xaomla ch'ich' a' satiq'ola tetz u tachul aanima atilka tu tu'al u xaomla ch'ich' atil elu'l. Echa' ti' saveetku toke' techenal sa inima va'l nital u b'ek'b'al tu tachul 146-2020 tetz u llol Inujul Tiichajil tenam tuch' llochax Aanima.

Ye'xhkam nitoksal xo'l u majonchil q'u taq'onom ilol inujul tiichajil, taq'onom xeenal, niko'xh q'u'l atilka tu toxva' tuch' ikaava' u tajnib'al u k'ujb'ab' tzii aq'el elu'l tu kaalaval tachb'al ito'va' ich' tu ya'b' 2020, tuch' q'u b'amb'al tuhe'.

Echa' oj ye'k sanimal u majonchil va'l k'ujlelka tza' sa oksal tu ya'lum choom echa' va'l nital vib'ek'b'al u xaom tuch' ch'ichi' aq'el elu'l tu ijlenal atilka tu tachul 273-98, tajnib'al 184, tu tachul 3. As k'ujlelka tuul as saya'lul tok choom ti' o'va'l cien sataq'e' (Q.500.00). Utz, aatz u q'esala tetz ib'anax u aq'on saveeti satale' as ye' ninima u k'ujb'ab' tzii aq'el elu'l tu ijlenal, oj yit'i' a'tek sa alol oj nimla paav va'l vet ib'an ti' vitiichajil aanima.

2. MAJONCHIL TI' IXAANPAAL CH'ICH' TULAJ TENAM.

Vixaanpaal, vib'ena' tuch' tul ch'ich' tulaj tenam utz nuk'uje'ka imajax ixaanpaal tu q'u tenam echa' Tx'ava'il Ixi'm, Sacatepequez, El Progreso tuch' San Marcos. Ye'k sa oksal tu ach ti' u majo'm echa' q'u ijanaj txakunsa'm ti' tiichajil, tilax tiichajil, ixeel tenam tuch' xeenal anima sijunal, ijanax echb'ub'al, tz'akab'al, ijan xab'oon tuch' joltu ijatz sikajayil.

**TOXPAJ: IB'ANAX TUCH U Q'II TI' TOKSAL TITXA'K Q'U MAJONCHIL TUCH'
IMAJAX XAANCHIL PAAL TU TUULEB'AL U TENAM TX'AVA'IL IXI'M.**

Nib'anax tuch u baxa, ka'paj, tuch' toxpaj tanul yolonchil va'l atilka tu techlal b'axa (1°) va'l atilka tu K'ujb'ab' tzii tetz ijlenal tu VIKA'PAJ aq'el elu'l tu kaalaval tachb'al ito'paj ich' tu ya'b' 2020, b'anel tuche' tu q'u q'ii jujlaval, vinaj kaava'l tuch' tu vinaj junlaval tachb'al ito'paj ich' tu ya'b' 2020; TI' VIXEEL VITIICHAJIL U TENAM TUCH' VIMAJAX IXAANPAAL Q'U AANIMA" utz ech tek sak'uje'ka tza':

“1°) IMAJAX PAALCHIL, TECHENAL KAACHIL TU OTOTZ: Nimajax ipaal aanima ti' tatin tiichajil, **tul nitopon vaajil oora ku'q'ii utz niya' o'va'l oora q'ala'm tu tek va't q'ii,** utz techenal aatz q'u aanima sakaa tu totzotz (tatinb'al, jejleb'al, vatb'al) tu q'u oora tza', aatz u majo'm tza' oknaj tuul echa' ixaan paal aanima vatz tx'ava', vi' a', tijalaj aanima tu kajayil vatzul ch'ich', ye' oknaj tuul echa' q'u q'ii tumeenku' vinaj ma'l tuch' vinaj vaaxajil tachb'al ivajpaj ich' tu ya'b' tza', tan aatz u atinchil tu otzotz nixe'te' nik'at naj aq'b'al ye'sajen isajb'e' utz niya' nik'atb'al aq'b'al tu q'u q'ii tzi', nib'anle' ti' vitiichajil q'u aanima.

Aatz u majonchil tza' sa oksal titxa'k sib'an tu LUNIXH O'LAVAL TACHB'AL IVAJPAJ ICH' TU YA'B' 2020, tul sa opon o'va'l oora q'ala'm, UTZ SAYA' TU LUNIXH VINAJ B'ELELAVAL TACHB'AL ITO'PAJ ICH' TU YA'B' 2020, tul sa opon o'va'l oora q'ala'm, TUULEB'AL KAJAYIL VITX'AVA'IL U TENAM, latek alaxi oj lab'anax tuche'.

Oj saxaan ipaal uxhchil tu q'u oora nixe't vaajil oora ku'q'ii utz niya' o'va'l oora q'ala'm, techenal atil tokeb'al vipaal tu q'u oora tza' echa' q'u'l k'ujlelka tu K'ujb'ab' tzii tza'.

KAAPAJ: B'EK'B'AL TI' TIICHAJIL TI' IMAJAX IVATZ YAAB'IL NITZ'AJSAKOK.

Saveeti sab'anb'el q'u b'ek'b'al tza' ti' imajax ivatz yaab'il as satz'ajsalok tu kajayil q'u atinb'al, aq'onib'al, k'ayinb'al, nuk'b'alib' oj jolte as ela tuch', oknaj tuul q'u atinb'al tetz ijlenal va'l aq'el tziite tu K'ujb'ab' tziitza' as sa aq'onini utz aq'el tziite as sa uk'ul aanima oj sa aq'onin tuch' aanima:

- a) Kajayil q'u'l ik'ulax aanima as nitok k'atz u aanima, tulaj atinb'al as tetz ijlenal oj tu jolte as atil ib'aal, techenal saya' taq'onine' sa opon kaava'l oora ku' q'ii, ye'k sa oksal tu ach q'u aq'on ti' tilax tiichajil sikajayil.
- b) Vik'ulaxe' tuch' topon aanima tuul as nitok k'atza u aanima, saveeti sab'anli ta'xhtzi sinima taq'ax ma'l jaa ixo'l q'u aanima utz aalb'a'n oj atilka aq'b'al ixo'l, atilajok toksa'm ti' imajax yaab'il.
- c) Techenal sa inima tatin u tachul aanima sik'ule' utz samotx taq' ma'l jaa ixo'l junun q'u aanima.
- d) Saveeti sa oksal tu okeb'alop tu junun atinb'al ma'l k'uchb'al tetz tachul as jatva'l aanima saveeti sa oko'p tu tuul utz samotx taq' ma'l jaa ixo'l junun q'u aanima, aatz va'l tza' a' k'uchb'al tetz vinimale' tuch' vipich'ul tu q'u q'esalaj q'atb'al tzii samotx paali.

TO'PAJ: JOLTAJ K'UJB'AB' TZII.

Q'u taq'onom ijlenal ye'k saveet ib'antu ma'j nimla q'ii tetz ipaasal iq'iil joloj kam, nimla q'ii ti' inimal joloj q'ii oj jolte as ech tatine' utz nitoksa tu tza'l vitiichajil u aanima.

U K'ujb'ab' tzii tza' sa alax xo'l u tenam sikajayil utz sa aq'ax elu'l vatz saj tu u Paxsan B'ek'b'al vi' tenam, sa aq'ax ootzajiloj tu q'u paxsan tzii vi' tenam tuch' q'u paxsab' tzii vi' kaji'q' atile, oknaj tu ach echa' q'u k'uchb'alaj aq'on tetz ijlenal.

AQ'AXOJEL ITZIIUL UTZ NIMALOJ.

ALEJANDRO EDUARDO GIANINATTI FALLA
PRESIDENTE CONSTITUCIONAL

A handwritten signature in black ink, appearing to be "H. Monroy Castillo".

HUGO ROBERTO MONROY CASTILLO
MINISTRO DE SALUD PÚBLICA Y ASISTENCIA SOCIAL

A handwritten signature in black ink, appearing to be "Leyla Susana Lemus Arriaga".

LEYLA SUSANA LEMUS ARRIAGA
SECRETARIA GENERAL
DE LA PRESIDENCIA DE LA REPUBLICA